Uit de historie van Loosdrecht

't Loosdrechtsche..... wijde velden met vogelgejoel, blinkende plassen, eindelooze verten. Daar, waar schoonheid is in de sprake van den stuivenden wilg, van den omhoog-joelenden kievit, en waar telkens weer gehoord wordt 't lied der vernieuwing, van 't eeuwige mysterie, dat wonderlijke verten ontsluit.....

't Loosdrechtsche.... land van de watersport!!

Meer is er niet van te vertellen. Toch wel. Maar dan moeten we eenige jaren terug, tot den tijd, toen Loosdrecht een industrie bezat, wier voortbrengselen nu nog een zeer hooge waarde vertegenwoordigen en voor welke een liefhebber thans nog schatten betaalt! We bedoelen: „DE FIJNE PORSELEINFABRIECQ" VAN DEN PREDIKANT-DICHTER-FABRIKANT JOANNES DE MOL IN 1778".

Laten we beginnen met enkele bijzonderheden omtrent hem mede te deelen.

Hij was een zoon van Petrus de Mol, predikant te Midlum-Jisp en Middelburg. Na de voltooiing zijner studie werd hij in 1749 predikant te 's Gravenpolder om in 1753 naar de *Oude Loosdrecht* te gaan. Den 8sten April 1753 deed hij daar zijn intrede, na des morgens bevestigd te zijn door Ds. Willem Lodewijk Pielat, predikant te den Haag, die als tekst koos Ps. 84 vers 5. De intreetekst was Openbaringen 3 : 18.

Onze dominee had 2 kinderen, een dochter, Alida Clara, die gehuwd is geweest met Jacobus van Loo, predikant te Ootmarsum en een zoon Huybert. Deze ontvoerde buiten weten van haar vader den 24sten October 1783 de minderjarige Bregitta Cornela Phillippina d'Ablaing. Daardoor kwam Huybert in aanraking met het gerecht, wat blijkt uit een brief van het gerecht van Utrecht aan dat van Ysselsteyn.

Nu iets over zijn predikant-dichter zijn. Als student vervaardigde hij reeds een gedicht voor J. v. d. Honert: Oratio de sapienta et ante oratoria Eccles 1746, een feestzang op de geboorte van den Erfprins van Oranje, Graaf van Buren en „Loosdrecht's

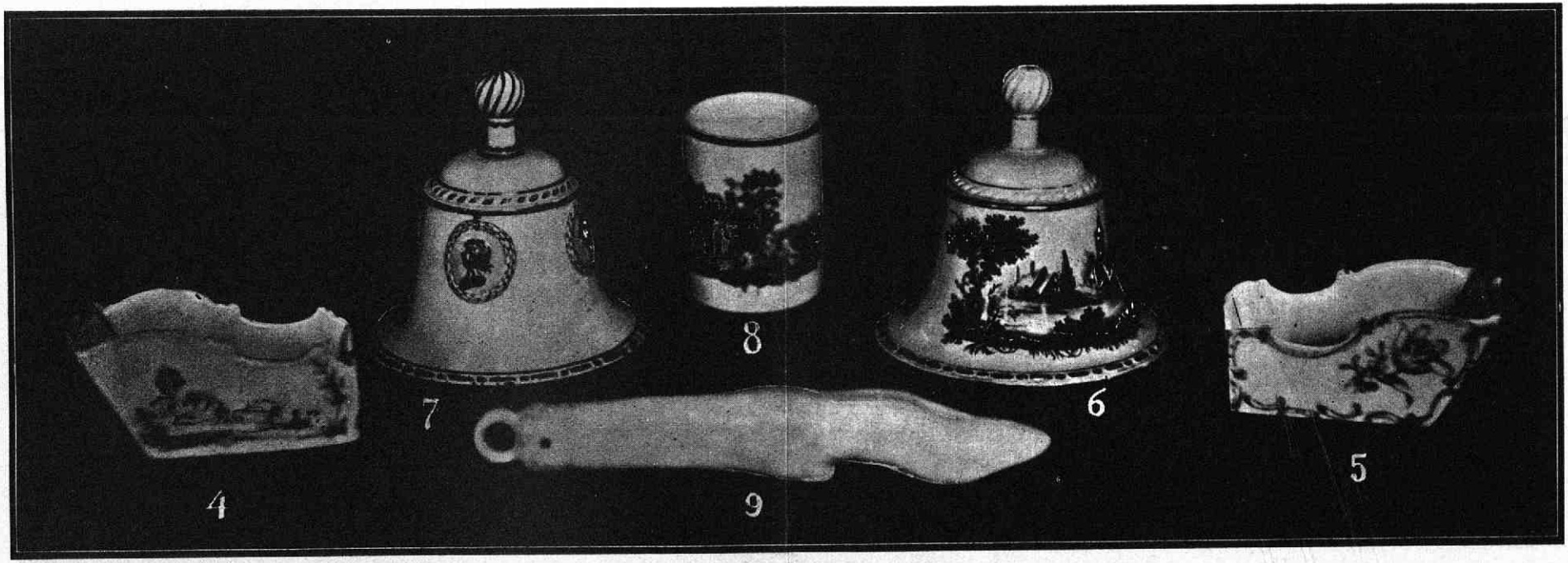
4
7
8
6
9
5

16
15
14
13
11
12
10

Lijkklacht" over „'t smertelyk en Onverwacht afsterven van Vrouwe Margaretha Helena Graefland.

Wees de intreetekst reeds aan, dat hij geen „alledaagsche" dominee was, de tekst naar aanleiding waarvan hij eens een lijkrede hield, was al een zeer bijzondere. Bij het graf van den Hilversumschen predikant Schull sprak hij n.l. over deze woorden. (1 Kon. 6 : 29):

> En al de wanden van het huis in het ronde graveerde hy met uitgesneden graveeringen van cherubs en van palmboomen en opene bloemen van binnen en van buiten.

Maar de meeste bekendheid heeft dominee de Mol toch verworven door de exploitatie van zijn porseleinfabriek in de Oude Loosdrecht. Aan hem danken wij thans nog het schitterend mooie Oud Loosdrechtschte porselein, dat in het minst niet onderdoet voor het Saksische en Chineesch-Japansche, door liefhebbers nog steeds zeer gevraagd wordt, en waar men kapitalen voor over heeft.

Reeds in 1764 hield Ds. de Mol zich al bezig met het nemen van proeven aangaande het porselein. Kosten noch moeite spaarde hij, contact met menschen, die het vak kenden werd gezocht. In 1771 is hij zoo gelukkig de Weesper porseleinfabriek te kunnen koopen: hij bracht haar over naar de Oude Loosdrecht met al de vormen, gereedschappen en voorhanden grondstoffen, en is in 1772 zoover gevorderd, dat hij plannen ging maken tot een betere exploitatie van zijn inrichting.

Meen nu niet dat dit alles zonder slag of stoot ging. O neen. Onze goede dominee heeft er voor geworsteld en geploeterd. Aan concurrentie (minderwaardige) en spionnage moest 't hoofd worden geboden: het proefmas moest heelemaal uit Duitschland komen, maar hij zette door omdat zijn sociale drang hem geen rust liet.

Nadat nu gebleken was dat het overgezonden porselein aan de gestelde eischen voldeed, werd begonnen met het opzetten van de fabriek in de Oude Loosdrecht, dicht bij de pastorie der Nederl. Herv. Kerk, gelegen aan den grintweg tegenover de kerk.

Onwillekeurig vraagt men zich af: „waarom die fabriek in een moeras als de Oude Loosdrecht was gezet?" Ds. de Mol blijft ons het antwoord niet schuldig. Zijn bedoeling was:

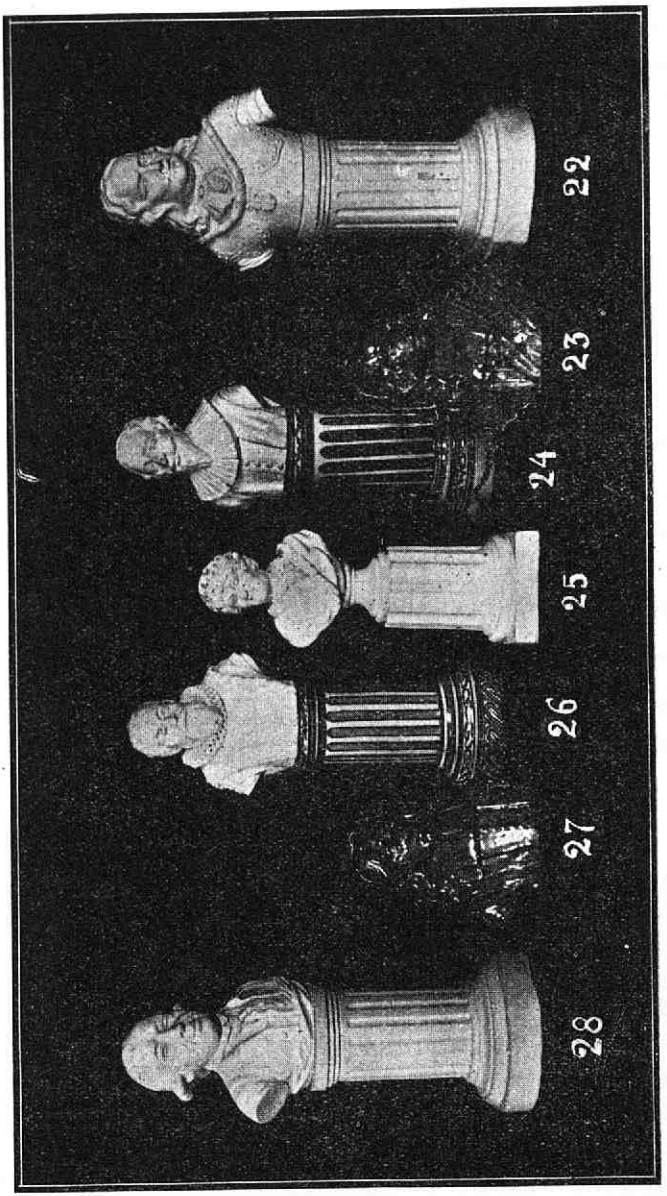
28
27
26
25
24
23
22

Om zoo veele opgezetenen van de Loosdrecht als maar doenlijk was, in 't werk te amplooieren, en voorts een getal van bij provise 25 kinderen niet alleen eenige uure op een dag voor rekening der fabriek school te laten gaan, maar ook in de fabriek te nemen, om ze aldaer in alle takken der wetenschappen, tot dit werk betrekkelijk naar behooren te doen onderwijzen, om langs dien weg de kinderen niet alleen beschaeft en bekwaem te maken maer ook metertydt uit dezelve ervarene werkluiden te verkrijgen (een zaak van belang voor zulk een fabriek om werkvolk uit eigen natie te hebben).

Z'n opzet komt ook in deze zinsnede uit:

„Ja (n.l. Ds. de Mol) begonnen is om in een bijna uitgevecht dorp eenige Inwoners aan het werk te houden en mede te helpen (op het voetspoor van onzen braven Ambachtsheer die op eigenen koste zooveel kinderen ter schoole besteet) om de Loosdrechtsche jeucht voorrechten te doen genieten die ze bijna nergens zullen vinden en eindelijk daerhenen gedirigeert was om een nootlijdden van de plaets tegemoet te komen.

Van ganscher harte hoopt hij ook dat het geen hinderpael mogen zijn dat de Fabricatie op een dorp gedreven wort, dat kan in dit geval niet anders zijn om vervolgens te wijzen op de genomen veiligheidsmaatregelen..... daer men om alle ongelukken van brant te verhoeden het geheele dak van een groot branthuis met enkelt yzer, waer op de pannen leggen, heeft moeten dekken, en daer men dan noch de pannen onder het gladvuur, gloeiend stookt, kan derhalven ook wel niet anders, dat buiten besloten steeden op het platte land geschieden vooral na de behandeling die men in de Loosdrecht voor de beste keurt.

Het ontbrak hem ook niet aan werklieden, want....

....men heeft in de Loosdrechtsche fabriek zoo veele werklieden, dat het niet alleen nog nimmer ontbroken heeft aen wit porselain, om te beschilderen voor circa 20 schilders, die er int werk zijn, maer ook dat men daer zoo veel Porcelleinen heeft voor den dag gebracht, dat er tot nog toe het

29

30

tiende gedeelte niet van heeft kunne konnen gedebiteert worden.

In totaal had hij 60 volwasenen, waaronder 7 of 8 buitenlanders en 25 kinderen aan 't werk.

Ongetwijfeld was zijn bedoeling goed. Eerbied en respect moet men hebben voor dezen man, die naast het geestelijk welzijn zijner gemeente ook het maatschappelijk goede voor haar zocht.

Maar helaas reikte het koopmansschap van Ds. de Mol niet zoover, dat hij de fabriek in stand vermocht te houden.

De eene leening na de andere wordt afgesloten, zelfs Prins Willem V nam er deel aan, maar de concurrentie wordt zwaarder, huiselijk verdriet verlamt zijn werkkracht, de gevolgen van den vierden Hollandschen oorlog doen zich gelden, valt het daarom te verwonderen dat Ds. de Mol het eindelijk opgaf.

In 1786 is alles verkocht. Ds. de Mol zelf, van wiens kunstzinnigheid wij nu nog kunnen genieten, en die zoozeer ook het maatschappelijk heil van zijn gemeente zocht, stierf den 22sten November 1782 in een achterkamer van de herberg „het Rondeel" te Amsterdam.

Nu willen wij u niet vermoeien met allerhande technische bijzonderheden van het porselein. In hoofdzaak werden de volgende soorten geproduceerd, verdeeld in groepen als volgt:

1e. wit biscuit;
2e. wit porselein;
3e. opengewerkt porselein;
4e. eenvoudige serviezen;
5e. rijk gedecoreerde serviezen;
6e. sier- en huishoudelijke voorwerpen.

Het décor is artistiek en in groote verscheidenheid aangebracht. Vooral de randen zijn bijzonder smaakvol.

Het merk van de Oud-Loosdrechter fabriek zijn de drie letters M. O. L. op verschillende wijzen bijeengevoegd en geschreven. De merken zijn in blauw: somtijds staat er een * bij: dit zou moeten beteekenen, dat het voorwerp eerste soort of qualiteit was, wat niet altijd gaat. Soms ook zijn de merken in de paté gekrast. Het vroegste merk is een leeuw geweest, gebruikt bij de eerste producten in zijn inrichting, die toen nog maar een werkplaats was.

31

32

Verkoopscatalogi van groote firma's noemen *Amstel* porselein, al staat er het merk M.O.L. op. Het feit, dat van een servies sommige stukken het merk van M. O. L. en andere dat van Amstel hebben, draagt bij tot de verwarring. Dit beteekent echter, dat de fabriek van Ouder-Amstel, die weer de fabriek van Oud-Loosdrecht opvolgde en haar materiaal verkreeg, de oude vormen bleef gebruiken en de courante serviezen bleef bijmaken, doch er voortaan haar eigen merk aan gaf.

Bij de foto's:

No. 1 is een „Chocolaat bekertje".
„ 2 snuifdoos met zilveren montuur.
„ 3 doosdeksel op zilveren doos, rose gekleurd.
„ 4 Pijpensleedje; 5. Idem.
„ 6 en 7 tafelschel met relief. Rose en goud gekleurd.
„ 8 Chocolade bekertje.
„ 9 Beltrekker en relief.
„ 10 Potje.
„ 11 Serviesbord.
„ 12 Nachtlichtje met reliefs.
„ 13 Siervaas.
„ 14 Sierbord.
„ 15 Bonbonmandje.
„ 16 Siervaasje.
„ 17 Kop en schotel.
„ 18, 19, 20 en 21 idem.
„ 22 Borstbeeld M. Adr. de Ruyter op piedestal, beide van biscuit.
„ 23 Model voor borstbeeld C. de Wit, van geglazuurd gips.
„ 24 Borstbeeld H. de Groot, wit biscuit op piedestal van porselein blauw en goud.
„ 25 Idem.
„ 26 Idem van Johan van Oldenbarnevelt, wit biscuit piedestal, groen en goud.
„ 27 Model van borstbeeld Johan de Wit.
„ 28 Borstbeeld wit biscuit.
„ 29 Sierbord met gezicht op Abcoude.
„ 30 Spoelkom met theeservies.
„ 31 Melkkannetje met kom.
„ 32 Kop en schotel (Amstel porselein).

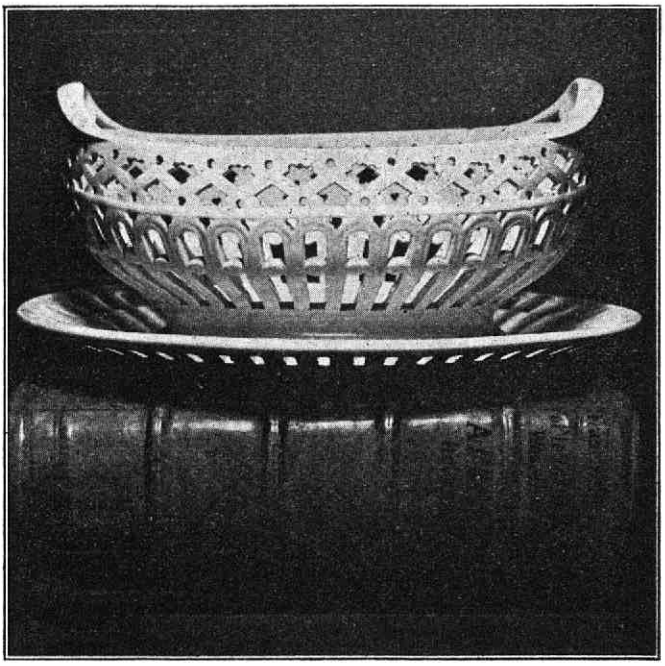

33

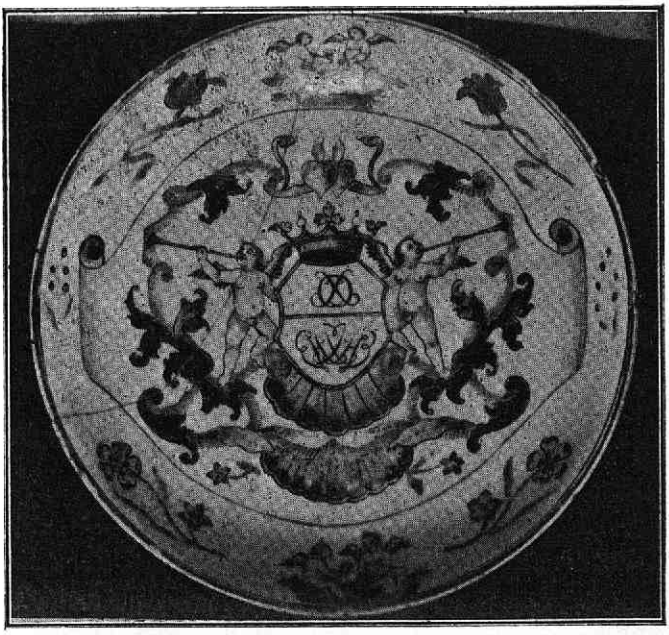

34

No. 33 Bonbonmandje (Amstel porselein).
„ 34 Sierbord.

Ten slotte nog:

No. 35. Een handwerk, met de voeten gemaakt door een Loosdrechtsche ingezetene in de vorige eeuw.

No. 36. Een serviesbord.

No. 37. Een oude urn met munten, gevonden in het Loosdrechtsche bij het blootleggen van fundamenten van een oude boerderij.

No. 38. Een geheim slot, vroeger gebruikt bij de turfschuren aan de Bloklaan.

No. 39. Een heel oud kokertje met waslucifers.

Hilversum. J. SCHIPPER Jr.

25
35

36

37

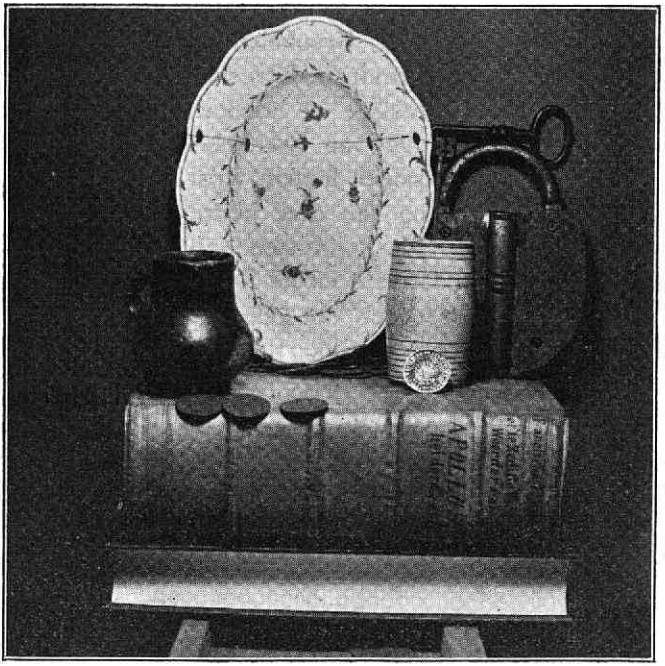

38

39